

Суккуб

КУПИТИ

Дія роману «Суккуб» розгортається у великому місті, де всі атрибути урбаністичного простору доведені до меж можливого. Життя в місті є елементом сучасної суспільної моделі, ідеальної для руйнування людської свідомості. Валент Косміна, протагоніст твору, відчуває, що його особистість може просто розчинитися у цивілізаційному хаосі. Він передбачає, що речі, які нас оточують і нам здаються звичними, приховують зовсім інші смисли, тому й вигадує власний світ, де він сам собі здається кращим. Проте відхід від реальності провокує у Валента параною і він опиняється у зачарованому колі - втеча від параної є каталізатором її розвитку.

«Суккуб» - четвертий роман відомого словенського письменника Влада Жабота. Ознаками стилю автора є атмосфера мороку й еротики, багата автопоетична мова, міфологічні та біблійні мотиви, розсипані у тексті символи.

ВЛАДО ЖАБОТ

СУЖУЋ

ВЛАДО ЖАБОТ

СУККУБ

Переклад зі словенської Мар'яни Климець та Наталії Хороз

Книги — XXI

ББК 84(4Сло)7-8Жабот-44 Ж 126

Жабот Владо

Суккуб / Переклад зі словенської Мар'яни Климець та Наталії Хороз. — Чернівці: Книги — XXI, 2014. — 172 с.

ISBN 978-617-614-459-5

Дія роману «Суккуб» розгортається у великому місті, де всі атрибути урбаністичного простору доведені до меж можливого. Життя в місті є елементом сучасної суспільної моделі, ідеальної для руйнування людської свідомості. Валент Косміна, протагоніст твору, відчуває, що його особистість може просто розчинитися у цивілізаційному хаосі. Він передбачає, що речі, які нас оточують і нам здаються звичними, приховують зовсім інші смисли, тому й вигадує власний світ, де він сам собі здається кращим. Проте відхід від реальності провокує у Валента параною і він опиняється у зачарованому колі — втеча від параної є каталізатором її розвитку.

«Суккуб» — четвертий роман відомого словенського письменника Влада Жабота. Ознаками стилю автора є атмосфера мороку й еротики, багата автопоетична мова, міфологічні та біблійні мотиви, розсипані у тексті символи.

This book was published with the support of Trubar Foundation at the Slovene Writers' Association, Ljubljana, Slovenia.

Книга видана за підтримки Фонду ім. П. Трубара Асоціації словенських письменників, Любляна, Словенія.

This book was translated with the support of Slovenian Book Agency.

Переклад книги здійснений за підтримки Державної книжкової агенції Республіки Словенії.

На обкладинці використано картину Миколи Мудрика «Безлика», 2013 р.

© Vlado Žabot, 2003

© Книги — XXI, 2014, *видання українською мовою*

© Мар'яна Климець, 2014, *переклад*

© Наталія Хороз, 2014, *переклад*

© Василь Дроняк, 2014, *дизайн*

Видавництво «Книги — XXI»

Україна, 58000, м. Чернівці, а/с 418

Тел./факс: (0372) 58-60-21, моб. 050-9183202

e-mail: booksxxi@gmail.com

www.books-xxi.com.ua

Свідоцтво про державну реєстрацію ДК № 1839 від 10.06.2004 р.

I.

Валента косміну вже раніше турбувала думка про те, що його хтось може вдарити, втягнути у якусь неприємність, можливо, він сам через незграбність чи необережність вплутається у щось, із чого потім йому буде важко виборсатися. Ця думка, цей страх його віднедавна мучили і добряче лякали. Проте ніколи настільки, щоб він не міг їх позбутися. Людина при здоровому глузді завжди переконується, що попри все вона залишається адекватною, що себе досить строго контролює і що життя може спокійно й достойно добігати свого гіркого кінця.

Його вже й раніше мучило безсоння і були періоди, коли він не знав, куди себе подіти, хоча в нього на той час ще була якась робота. Думки також були інколи дивні й неужиткові. Тим паче сни.

Тим часом місто, всупереч помітним усюди спорожнілим квартирам і будинкам, дивно шумно гуло своїм невиразним гулом. Здебільшого літні люди безупинно кудись ішли, переганяли один одного, мчали, і над вулицями, дорогами і проспектами задушливо туманилося. Часом йому здавалося, що з тими літніми людьми на вулиці, які вдавали молодих, було щось не так, що багато хто з них насправді вже взагалі ніде не живе... Йому здавалося, що поодинокі, віддалені одна від одної розділені хмарки білої пари, які він спостерігав з вікна вітальної кімнати на шістнадцятому поверсі багатоповерхівки і які невпинно ліниво вилися в небо серед густо натицяних стріх і бань, дзвіниць і спальних районів, були з різниці, хоча він цього ніколи не справджував. І над тими дальніми, аж під східний горизонт віддаленими хмарками, зазвичай на світанку буяла схожа на гору хмара.

Інколи вона видавалася холодною і сірою, іноді дикою, а часом блідою і невиразною, подекуди приємно теплою, лагідною, принадою і обрамленою тліючою зорею. Навіть форма була кожного разу інша. І

Валент, насправді не знаючи коли і чому, наче це сталося само собою, почав за цими різноманітними змінами на хмарині робити передбачення, що з ним може трапитися цього дня, чого треба уникати і що зробити, щоб усе було добре, правильно.

Пізніше, коли він вийшов на пенсію, коли сини відселилися кожен у своє багатоповерхівкове майбуття, і дружина, яка за якийсь рік до нього вийшла на пенсію і вдалася до заспокійливих засобів і перегляду телевізійних серіалів, коли йому загалом не було більше потреби турбуватися про різні службові чи сімейні справи, тих подекуди нестерпних дурниць, пов'язаних із людьми і хмаркою, він, можливо, з легкістю би позбувся. Хоча й не набрався тоді хоробрості. Біля серця його почало підозріло колоти... Однак він навіть дружині не хотів довірити нічого, з усім тим пов'язаного. Йому було б соромно. Почувався б навіть якось принижено, і той вигляд величної терплячості і впевненості у собі, про який він, особливо з люлькою у роті, уже якийсь час досить старанно дбав і якого приймав, перетворився б на звичайнісіньку нікчемність і брехню.

Щиро кажучи, він усе ще був вельми гордий тим, що у нього переконливий вигляд, який, без сумніву, треба було підтримувати, плекати, і через нього треба було, коли виникала така можливість, інколи звернути з дороги і пройтися до дверей тієї чи іншої адвокатської або нотаріальної контори і у нотатнику записати собі графік роботи контори... Хоча люди завжди і всюди сумнівалися, чигали і дивно поглядали, мовби з якоюсь зневажливою і водночас погрозливою імлою в очах; він узагалі останнім часом помічав, що дружина і кілька знайомих з багатоповерхівки почали поводитися стосовно нього якось поіншому — ніби він мимоволі несвідомо викликав ніяковість. Через усе це «гора» набувала того свого болісно тривкого значення, через сусідів і дружину він навіть не наважувався, та й не хотів відрікатися від тлумачення її попереджень і значень.

Десь дуже глибоко у пам'яті подеколи все ще зринав образ якоїсь долини, яка для нього, імовірно, колись була домом. Хоча він не міг пригадати, чи тоді звідти було видно якусь гору. Можливо. У будь-якому разі, всі події з дитинства були настільки затертими, що не могли додавати якої-небудь певності — уривки, нечіткі обриси тої долини, як і ті з давньої реальності, могли бути зі снів... Такими були й думки про різних тварин, які гуртом спускаються з гірських пишнот і тиш все далі, кожного дня знову бігли у долину — здебільшого кози, велика чорна отара кіз, що весь схил здавався м'яким і хвилястим. І вранішня зграя голубів, яка наче на бігу здіймалася з міських стріх, з-поміж багатоповерхівок, під «гору», ніяк не могла означати нічого доброго. Навіть складки і борозни під верхнім «хребтом» гори серйозно попереджали про небезпеку. Якщо на «верхівці» утворювалося щось на зразок горба, він мусив до половини заслонити штору, з самого ранку припалити люльку і весь той день кожного разу перед кожними дверми на мить зупинитися і з думкою, що все буде добре, все буде гаразд, відігнати нав'язливе побоювання, що з ним саме зараз зможе статися щось недобре чи навіть непоправне. Навіть удома. Коли, наприклад, ішов з кухні до кімнати або ванної кімнати, щоразу знову зупинявся, роздумував, повертав собі у серце і в спасенні думки чітке відчуття надії, і все це приховував від дружини або від кого-небудь іншого, хто би міг що-небудь помітити. Часто із хмари народжувався якийсь божественний лик. Валент помічав ознаки страху, милостивої прихильності або чарівливості, і якщо внизу між тими хмарами, що оповили підніжжя, у вузьких пасмах розтягався червоний слід зорі, він знав, які туфлі треба взути, яку сорочку одягти, краватка також мала бути відповідною для кожної нагоди, як і у дні, коли хмар взагалі не було видно. І замість того, щоб думати про кіз, краще було думати про білих, щойно викупаних овець, кожна з яких мирно паслася із двома дитинчатами під стрімким звисом.

II.

Того ж таки ранку, ранку, коли газети розповсюдили звістку про вбивство на Брежинах, він із люлькою у роті на ще по-нічному синюватому небі розглядав «гору». Водночас у думках знову роїлося щось із уже звичного хворобливого напівсну, в якому йому здебільшого здавалося, що він чує не своєї дружини голос, а якісь співочі дитячі гукання або, можливо, спів, який вранці на яву, після себе завжди залишав відчуття порожнечі. І коли «гора» втратила чіткі обриси, коли між смугами розмитих хмар загорілися перші промені зорі, цього разу його охопила легкодуха непевність перед днем, що прокидався, людьми, хмарками пари і містом, яке повільно і ліниво роззявляло свою пельку, спраглу до отар, снів, думок і наляканих голубиних зграй над найближчою дзвіницею і церковною банею. І знову його десь глибоко і підступно охопила якась відвічна квапливість, наче йому хтось невідомо коли, невідомо де щось доручив, наказав щось важливе, необхідне, і він мусить негайно бігти у тих справах чи кудись подорожувати, хоча того, що би принаймні частково означало «туди» і «тому» наче завжди бракувало. У голові дзвеніло: «Іди! Поквапся!», і вже без особливого розуміння наміру і мети підганяло його у натовп, на трамвай чи кудись іще, у поспіх, із чорним портфелем у руці і незмінним значущим серйозним виразом обличчя, від дверей до дверей адвокатських чи нотаріальних контор, у вестибюль, і через хвилину-дві знову на вулицю і далі, наче у постійному поспіху і переживанні через те запізнення і, звичайно, з виразом загальної значущості та авторитетності. Витряс люльку. Одягнув бездоганний сірий костюм, зав'язав краватку, взув добре наглянсовані туфлі і поквапився до ліфту, час до часу поглядаючи на годинника, як кожна ділова людина, яка добре знає, що таке час, і потім вниз, у вестибюлі, так само відсутньо і мимохідь кивнув

комусь, хто йшов на роботу чи ще кудись, зі скриньки вийняв газету і власне так, наче запізнюється, повернувся до квартири.

Лише згодом, у вітальні, коли із запаленою люлькою сидів у фотелі перед вікном та наче за звичкою спершу порозглядав на центральній сторінці оголену дівчинку, яка солодко посміхалася, а після того, щоб не витратити часу на неважливі речі, із рішучістю знавця одним витренуваним рухом розгорнув перед собою сторінку з біржовими звітами, він трохи заспокоївся, заглибився і дозволив думкам завирувати серед підзначень, надзначень, лише знавцеві розбірливих можливостей і добре прихованих полапок, у які він, якби коли-небудь з'явилася така ймовірність, звичайно, ніколи в житті не потрапив би. Він любив те вирування думок і народження образів своєї поважності, які йому допомагали заглибитися в себе, у геройства, без яких, звичайно, нікуди, коли публічно розголошена інформація є неправдивою, і корабель безпечно пливе добре продуманим, турботливо спланованим шляхом, і в погожий день над хмарками пари спокійно плавають білі, наче тільки-но викупані, овечки. Потім він перегорнув сторінку і швиденько пробіг очима інформацію про якусь брудну гру з придбанням котлів для пивоварні, після чого його увагу на тій же сторінці, в нижньому лівому куті, привернув заголовок «УБИВСТВО НА БРЕЖИНАХ». Писало, що на віллі «Карліна» сусіди випадково знайшли труп респектабельного і заможного вдівця Метода Марії Павліна. Що смертельним для нього став незвично точний «хірургічний розріз» на шиї і що перші результати розслідування вказують на вбивство. Що експерти в інтересах слідства не розголошують подробиць, але попри це додали: зважаючи на те, що не зникли дуже коштовні предмети та готівка, очевидно, не йдеться про вбивство з корисливості. У будьякому разі, додав автор повідомлення, невдовзі очікують докладних звітів експертів, оскільки вся брежинська околиця глибоко стурбована і шокована.

В останньому Валент, звичайно, сумнівався. Бо в такому величезному місті новини про різні вбивства якщо й не щоденна, то, принаймні, вельми звична річ. Навіть людина, яка мешкає по сусідству, відчуває з цього приводу лише якийсь дискомфорт, така обставина чи інформація змусить її трохи замислитися, але все це, звичайно, далеке від справді глибокої стурбованості і потрясіння. Такі «стурбованості і потрясіння» належать зазвичай родичам, друзям, у найкращому випадку, можливо, справді дуже вузькому колу сусідів та знайомих, але для більшості людей, віддалених на якісь дві-три вулиці, цілий випадок — лише цікавинка, тема для короткотривалої балачки або буфетних мудрувань, які ще того ж дня починають втрачати дражливу свіжість. І для людей, віддалених по один і другий бік від місця злочину першою ж великою вулицею така новина вже, безсумнівно, знеособлена, хоча й гостра, однак загальна проблематика, що змушує людину лише знизати плечима. Десь далі в місті, на вулицях, це все сприймають лише як звичайну сіру і нікому не цікаву буденність.

І Валент Косміна до такої звістки, без сумніву, поставився би байдуже, якби вона не стосувалася саме Брежин — приємного вишуканого кварталу з каштановими алеями, із захованими у садах величними старими віллами і тихими, дрімотливо освітленими вулицями, якими, попри віддаленість цього району, він останніми роками звик прогулюватися. Лише там він міг почуватися хоча б до певної міри справжнім паном. І лише така вечірня прогулянка у чорному святковому елегантному вечірньому костюмі йому могла сповнити день. Ішлося саме про приємний спокій, коли він, належно вбраний, розміреними задумливими кроками проходжався під каштанами і багато хто з перехожих, без сумніву, думав, що він один із брежинців. Без того брежинського величного відчуття життя б йому здавалося практично нікчемним. Щиро кажучи, навіть сама думка про прогулянку якимось ветхим парком, як звичайнісінькому пенсіонерові

годиться, йому була відразливою.

Звичайно, він постійно турбувався про те, щоб дружина про ті спацери нічого не знала. Він наплів їй про якесь авторитетне товариство викладачів і лікарів-пенсіонерів, про якихось поважних людей, які його щовечора очікують у кав'ярні. Можливо, вона навіть вірила. У будьякому разі, останнім часом він абсолютно без жодних ускладнень, коли йому лише заманулося, міг вечорами іти з дому. Вона із цим змирилася. Її це влаштовувало...

Те, що минулого вечора він також прогулювався Брежинами, йому почало видаватися вельми неприємною і навіть дещо сумною і дражливою обставиною. Не міг себе обманювати, що його, як і щоразу на тих прогулянках, вчора ввечері також помітили ті, хто його запам'ятав, кому він щоразу впадає у вічі і хто б його, безсумнівно, легко міг докладно описати слідчим. Навіть хтось із працівників готелю «Маленький рай», куди він регулярно навідувався.

Йому здавалося більш ніж імовірним, що слідчі обов'язково будуть розпитувати у навколишніх готелях. Що барменки і «райські» близнючки будуть розповідати про нього. Передусім про його вчорашню поведінку, яка, ймовірно, була не зовсім звичною, бо через погане самопочуття він в тому готелі саме вчора ввечері пробув недовго і другу чверть пляшки бургундського вина ледь пригубив до того, як витряс люльку, поклав банкноту на стіл і вийшов, навіть не дочекавшись офіціантки. Щоправда, він так чи приблизно так поводився й раніше. Однак вони, імовірно, зараз цього не згадають і звернуть увагу слідчих на нього. Це було б, звичайно, страшенно неприємно. Навіть дражливо. Бо ж його як чоловіка, який вдавав, що він заможний, а дехто його, можливо, навіть уважав брежинцем, невдовзі викрили б, і він, безперечно, потрапив би у неприємну ситуацію в найкращому разі лише перед сусідами, а перед жінкою — в жахливу халепу і ганьбу.

Спершу він подумав, що про всяк випадок бодай на якийсь час слід забути про брежинські прогулянки і взагалі здалека оминати Брежини.

Але невдовзі йому здалося, що власне це могло би виявитися жахливою, можливо, невинною помилкою. Що власне це, безсумнівно, викликало б сумнів.

Те, що, можливо, незабаром знайдуть справжнього злочинця, якщо ще не знайшли, трохи втішало.

Однак він ніяк не міг у неї повірити.

І що довше роздумував, дедалі більше все заплутувалося, хмурніло, перетворювалося у нерішучість, неспокій, який він згодом ледь гамував і стримував у собі і від якого у нього болів шлунок.

Допомогти собі цього ранку «горою» було запізно.

Він марно намагався пригадати, чи коли-небудь випадково на якомусь із брежинських фасадів помічав назву «Карліна». На такі подробиці до цього часу, на жаль, він не зважав. Увечері людині їх важко зауважити. Та й людина неуважна. Взагалі ті темні фасади здебільшого ховаються за високими металевими огорожами і прикриті кущами й деревами.

У газеті не вказували вулиць. Як і точного часу події. Тому він насправді не міг знати, чи, можливо, як і кожного разу, проходив власне повз ту віллу. І чи його дуже часто бачили поблизу неї. За цю інформацію слідчі, безперечно, вхопляться. І будуть міцно триматися. І нетерплячий, суворий, холодний працівник слідчого відділу, без сумніву, сухо питатиме власне це, власне про це, і, без сумніву, в жодному разі не повірить у його звичайну прогулянку.

Коли він почув, як дружина, як і кожного ранку, зі спальні пішла до ванної кімнати, його від цього ще більше льодовито стиснуло у шлунку.

Він різко знову підняв газету. І крізь запашний дим намагався щось прочитати. Хоч щось. Спробував заглибитися у те читання. Виробити

поведінку і натягнути маску невимушеної щоденної узвичаєності.

Вона не привіталася, коли у рожевому халаті, з макіяжем, нагельована, із закрученим у тюрбан рушником на голові зайшла до вітальні. Щоправда, вона так часто виходила з ванної кімнати раннього чи пізнього дообіддя, невдоволено кривлячись. І посилено покашлюючи. Зазвичай він не зважав на це. Але сьогодні хотів би відчувати її ближчою, приязнішою, він би був їй вдячний за близькість, розуміння, а тому привітався сам і на знак ввічливої уваги витряс люльку та відклав газету.

Вона не відповіла.

Мовчки пішла до кухні і, з усього судячи, взялася за приготування кави.

Однак могла б, принаймні, відповісти на привітання. Йому б відлягло. Він з дорогою душею попросив би її про те «доброго ранку». Це було би хорошим знаком. Звичайно, він заспокоював себе, приборкував, заразом намагався бути розсудливим. Водночас у нього звідкись з'явилася думка, що, можливо, він би все повернув на свою користь, якби мовчки спокійно підійшов до неї і ні з того ні з сього заліпив їй ляпаса. Він похолов від тої думки. Але все одно терпляче тупився в той газетний безлад літер, рядків, колонок і картинок і водночас повільно, тихо, так, щоб вона не чула, глибоко вдихав повітря, затримуючи його на кілька секунд у легенях і після того так само притаєно видихаючи. Але літери і рядки й далі мерехтіли, мов над перегрітими стріхами.

Вона йому мовчки подала каву. І, покашлюючи, пішла зі своїм горнятком до телевізора.

Валент знехотя пробурмотів їй услід якесь «дякую». І, не підводячи погляду, зігнув газету. І відразу перегорнув сторінку. Задивився на обличчя якоїсь оголеної дівчини, чорноволосої, майже дівчинки.., яка нещиро посміхалася під статтею про модний дизайн.

Спокусливо вифранчені, але попри це дитинясті дівчатка.

Слухати звуки телевізора, який увімкнула дружина, йому було так само обтяжливо, як дивитися на те дівоче тіло і вираз її дитячого личка, яким вона себе спокусливо пропонувала. Ту нутку серіальну музику впереміж із шумом і бризками хвиль. Які, імовірно, ілюстрували непередбачувану реальність світу або ж образ того, що день за днем і ніч за нічю ламало і розкидало людські долі. Цього разу, попиваючи каву, він особливо відчував, як його коле біля серця. Щоправда, останнім часом, під час ранішньої кави, його досить часто кололо біля серця. Навіть коли він не був стривожений... І наче намагаючись себе потішити, він старався уявляти собі, як стримано і холодно велично, якщо буде потрібно, він стане перед слідчими, бездоганно стане, коли вони вимагатимуть, чи сяде, якщо скажуть, і там їм всім просто у вічі ясно і чітко, з усім достойним спокоєм визнає, що його життя, як і більшість життів, вигадане...

З телевізора плаксивий закоханий жіночий голос зневірено гукав якогось Леона, який не відгукнувся.

Слідчий, звичайно, буде саркастичним, нетерплячим, погрожуватиме, холодні пильні очі свердлитимуть, і у ледь помітній гримасі на турботливо виголеному й доглянутому обличчі під полірованою лисиною проступатиме досить промовисте презирство.

У загальних рисах він уявлятиме *інспектора*, який, звичайно, до тонкощів знає процедуру і відшліфований метод розкриття правд. І який не любить жодної, навіть найменшої, неправдивості...

Музика з телевізора наростала і слабшала, час до часу несподівано вибухала, вихлюпувалася з другого плану і знову поступалася плаксивому жалібному оханню й аханню головної героїні — серіальної дами, в якій через очевидні проблеми з чоловіком і коханцем розривалося, напевно, серце, і вона, принаймні судячи з музики, власне вирішила вчинити щось доленосне. У кручі вдарили хвилі, можливо, в

повітрі, можливо, на одній із ближніх скель завивала чайка, і пані ридала, із переривчастих басистих партій віяло зловісною мороковою глибочінню. А теплий глибокий чоловічий голос, можливо, в останній момент запобіг найгіршому. Дама видихнула: «Леоне!», і легенький ніжний скрипковий дует, наче вуаль, завитав над басами і тривав навіть після того, як він сказав: «Хелено..!». Хвилі, басы і завивання чайки завмерли на тлі ніжно люблячою вдячністю і спасінням. А вже наступної миті загуло місто. Вулична метушня. Кроки. Голоси. Нетерпляче гудіння в автомобільному корку. І віддалене завивання сирен швидких чи, можливо, поліційних сирен. Хмарок пари з різниць і ненаселених будинків не було видно. Судячи з тихого дзеленчання горнятка для кави, жінка із знудженим виразом дозволила собі у перерві ковток кави. Останнім часом він її все частіше сприймав як якусь відчужену креатуру... Вона навіть більше не готувала їжі. Бо була задоволена їжею з їдальні для пенсіонерів, стверджуючи, що її досить пристойно готують, і для двох все одно не виплачується куховарити. Вона дуже довго чекала, щоб нарешті принаймні до певної міри присвятитися собі. І якщо йому щось не підходить, він може сам готувати. Він сказав: «Ну, так», і не висловив жодних зауважень. І йому знову здалася доречною ота його витренувана терплячість, нечутлива велична поведінка, безтурботний спокійний вираз обличчя і загалом майстерність інтелігентів, чемпіонів, які, піднесені чимось своїм, не зважають на щоденну приземленість. Хоча лише зовні, звичайно...

«Але так є, — сказав би слідчому, — на жаль, пане *інспекторе*, так є, так, і тут нема що мудрувати. Усі прагнуть більшого, до більшої значущості, догори, пане *інспекторе*, догори і нікуди більше». На цьому би його пан *інспектор*, напевно, перебив. І, можливо, перейшов би до скальпеля, тобто цілком імовірно, власне до скальпеля. Але Валент би йому нагадав про завжди актуальну фразу, мовляв, одяг робить людину, і про правду, що існують численні й дуже різноманітні

вершини і на ті вершини веде дуже багато різноманітних шляхів.

Музика з телевізора знову наростала і якось переривчасто перемішувалася з гудінням автомобіля.

Потім почувся дзвінок у двері.

Кінець безкоштовного уривку. Щоби читати далі, придбайте, будь ласка, повну версію книги.

КУПИТИ